

Wigilijne tradycje część 1

material do nauki samodzielnej
Zespół Pieśni i Tańca Ziemi Szczecińskiej „Krag”

Pracownia Tradycji Polskiej
Pałac Młodzieży – Pomorskie Centrum Edukacji w Szczecinie

**Grupa „Młody Krag”, środa 23.12.2020 r.
prowadzący: Artur Kotwas, Dariusz Skrobania**

Wigilia świąt Bożego Narodzenia

Wigilia dla wielu jest najważniejszym dniem świąt Bożego Narodzenia. A praktycznie rzecz biorąc, do dni świątecznych nie należy. Jednak to właśnie w wigilijny wieczór katolicy zasiadają do najważniejszej kolacji w całym roku. Właśnie z tym dniem związanych jest również najwięcej przesądów i wierzeń ludowych, mających swoje korzenie w początkach chrześcijaństwa.

Tradycje

Wigilijne wierzenia i przesady biorą często swój początek w lokalnych wierzeniach pogańskich. Rzecz dotyczy m.in. możliwości nawiązania kontaktu ze zmarłymi. Jeszcze w XIX wieku wierzono, że podczas wieczerzy wigilijnej ujrzyć można osobę zmarłą w bieżącym roku – byleby tylko wyjść do sieni i spojrzeć do izby przez dziurkę od klucza. Wówczas będzie można ujrzyć ją siedzącą wspólnie z innymi.

Tradycje

Znanym przesądem był również ten, że nieuszanowanie świętego wieczoru może wywołać różne nieszczęścia. Do dziś jest tak, że w czas Wigilii staramy się nie kłócić się i okazywać sobie wzajemnie życzliwość. Z drugiej strony coraz częściej próżno uświadczyc starań w tym względzie, nie mówiąc już o realizacji tego, tak ludzkiego przecież, "postulatu".

Tradycje

Do stołu zasiadamy kiedy na niebie pojawi się pierwsza gwiazdka. Symbolizuje ona Gwiazdę Betlejemską, która prowadziła pasterzy do żłóbka Jezusa. Przy stole siedzimy według starszeństwa—jest to stary zwyczaj mający zapewnić, że pożegnamy się z tym światem właśnie w takiej kolejności. Coraz częściej jednak odchodzi się od niego na rzecz bardziej "zachodniego" sposobu sadzania gości przy stole.

Tradycje

Dzielenie się opłatkiem-symbol zgody i wybaczenia wszelkich urazów—rozpoczyna najstarsza osoba w rodzinie. Po przełamaniu się z nią, dzielimy się z pozostałymi osobami zebranymi przy stole.

Na stole wigilijnym powinna się znaleźć okrągła ilość 12 dań symbolizująca dwunastu apostołów. Można jednak postawić także inną ich ilość, musi wtedy być to liczba nieparzysta- np. dziewięć czy siedem. Obok naszych, dostawiamy też krzesło i talerz, które pozostaną puste- chyba, że pojawi się "zbląkany wędrowiec", dla którego są przeznaczone. Od stołu wstać może tylko gospodyni bądź inna osoba podająca potrawy.

Tradycje

Pod obrus kładziemy oczywiście garść siana, a stół posypujemy lekko owsem—są to symbole ubóstwa, w jakim narodził się Zbawiciel. Pod każdym talerzem natomiast powinien znaleźć się pieniążek oraz łuska z karpia, zapewnią szczęście i pomyślność finansową w nadchodzącym roku.

Na środku stołu staje koszyczek z opłatkiem. Obok niego nieco soli i czosnku, które symbolizują walkę ze złymi mocami, oraz świece, symbol jasnego światła oznaczającego miłość i dobro.

Stół przystrajamy w zasadzie według uznania: czerwone i złote serwetki, świąteczne stroiki, gałązki choinkowe—tutaj przeważnie każda rodzina ma swoje zwyczaje. Pamiętać jednak trzeba, że głównym elementem stołu jest jednak pożywienie, dlatego nie przesadźmy z ozdobami!

Potrawy wigilijne

12 potraw na Wigilię - zgodnie z tradycją właśnie taka liczba dań powinna znaleźć się na świątecznym stole. Wśród nich nie może zabraknąć m.in. śledzi, barszczu czerwonego z uszkami, zupy grzybowej czy makowca. 12 potraw wigilijnych symbolizować ma płody ziemi, a uczestnicy kolacji, by zapewnić sobie szczęście przez cały nadchodzący rok, powinni skosztować każdego dania.

Potrawy wigilijne

Lista potraw wigilijnych:

1. Barszcz czerwony z uszkami
2. Śledzie
3. Karp
4. Kutia
5. Kapusta wigilijna (z grochem)
6. Kompot z suszu
7. Pierogi z kapustą i grzybami
8. Zupa grzybowa
9. Kluski z makiem
10. Piernik
11. Makowiec
12. Chleb

Potrawy wigilijne

Jaka jest symbolika potraw wigilijnych i co oznaczają niektóre z nich? Większość ze zwyczajów pochodzi z tradycji ludowej. Niektóre z potraw miały mieć właściwości pozwalające na łączenie się z duchami przodków. Podobnie jest z innymi tradycjami i zwyczajami podczas kolacji wigilijnej. Pozostawianie miejsca i nakrycia dla wędrowca jest pozostałością ze słowiańskich wierzeń, gdzie nietkniętą część jedzenia zostawiało się dla duchów przodków.

Potrawy wigilijne

1. Zupa grzybowa podawana jest w niektórych regionach Polski. Dawniej grzyby kojarzone były z siłą i zdrowiem, a w tradycji ludowej wierzono, że mają one magiczną moc. Oprócz zupy grzybowej grzyby pojawiają się także w kapuście wigilijnej, bigosie, krokietach czy pierogach.
2. Wigilia to w tradycji kolacja postna, dlatego zamiast mięsa podaje się ryby, które symbolizują Jezusa i odradzanie się do życia. Najczęściej jest to przede wszystkim smażony karp, a oprócz niego na wigilijnym stole pojawiają się różnego rodzaju salatkę rybne, ryba po grecku czy śledzie w śmietanie lub oleju, które symbolizują post i wyczekiwanie.
3. Również kompot z suszu pojawia się wśród 12 potraw wigilijnych nie bez powodu: gruszki miały zapewniać długowieczność, jabłka dawać miłość i zdrowie, a suszone śliwki odpędzały złe moce.
4. Według wierzeń ludowych mak przynosił bogactwo, dlatego tak ważnymi potrawami na wigilijnym stole są kutia, kluski z makiem czy makowiec.
5. Piernik symbolizował dobrobyt i kojarzył się z wyższym statusem społecznym.
6. Z kolei chleb jest symbolem nowego życia oraz dobrobytu. Jego spożycie podczas wigilijnej kolacji ma zapewnić pomyślność w nadchodzącym roku.

Przesady

Obowiązuje zasada, że tak jak w Wigilię—tak przez cały następny rok. Dlatego powinniśmy być uśmiechnięci, unikać sporów i kłótni, utrzymać porządek w domu, odnosić się do swoich bliskich z życzliwością i szacunkiem. Dbamy też o swoje zdrowie, żeby nie zabrakło nam go w przyszłym roku!

Nie pożyczamy niczego—w przeciwnym razie osoba obdarowana będzie cierpieć niedostatek przez cały rok. Niczego nie naprawiamy, żeby nadchodzące miesiące nie upłynęły nam na ciągłych poprawkach.

Przesady

Wigilia świąt Bożego Narodzenia obfituje w przesady, które rzekomo posiadają niezwykłą moc. Zazwyczaj mają one swój początek w dawnych, lokalnych wierzeniach pogańskich. Do niedawna wierzono, że na wieczerzy wigilijnej pojawiają się dusze zmarłych. Właśnie dla takiego "przybysza z zaświatów" zostawiano **wolne miejsce przy stole** - zwyczaj ten przypuszczalnie przetrwał do dzisiaj jako puste miejsce pozostawione dla niespodziewanego przybysza.

Przesady

Mówi się również o tym, że tradycja bożonarodzeniowa związana z pozostawianiem miejsca i nakrycia dla wędrowca jest pozostałością ze słowiańskich wierzeń, gdzie nietkniętą część jedzenia zostawiało się dla duchów przodków. Jeśli chodzi o kwestię, dla kogo zostawia się puste miejsce przy stole wigilijnym, istnieje kilka wytłumaczeń tego zwyczaju. Jeszcze w XIX wieku wierzono, że podczas wieczerzy wigilijnej ujrzyć można osobę zmarłą w bieżącym roku - byleby tylko wyjść do sieni i spojrzeć do izby przez dziurkę od klucza, a ujrzy się ją siedzącą wspólnie z innymi. Wiele osób wierzy w to, że podczas wieczerzy wigilijnej oprócz obecnych w domu członków rodziny, w kolacji uczestniczą także zmarli najbliżsi i to dla nich powinno się pozostawić dodatkowe nakrycie.

Wróżby wigilijne

1. Dla samotnych: zjedz w Wigilię jabłko i policz, ile miało pestek. Jeśli ich liczba jest parzysta, na pewno zakochasz się w nadchodzącym roku!
2. Podczas Wieczery Wigilijnej miej przy sobie niewielką sumę pieniędzy - nie zabraknie ci ich przez cały rok.
3. Pilnujmy, żeby w dzień Wigilii jako pierwszy przekroczył nasz próg mężczyzna (jawna dyskryminacja, ale taka tradycja...). Jeśli będzie to kobieta, możemy się przygotować na większą ilość problemów i trosk.
4. Przed kolacją wigilijną ściągamy ze sznurków całe pranie! Zostawienie go oznacza, że problemy z tego roku przeniosą się na kolejny, a tego byśmy chyba nie chcieli?

Wróżby wigilijne

5. Dzieląc się opłatkiem ze współmałżonkiem, uważajmy, żeby ani okruszek nie upadł na podłogę! Jeśli do tego dopuścimy, ryzykujemy zdradę w nadchodzącym roku...
6. Chcesz wiedzieć, czy spotkacie się "w komplecie" w przyszłe Święta? Zdmuchnijcie świecę po wigilijnej kolacji. Snujący się spokojnie po pokoju dym oznacza pomyślą odpowiedź, jeżeli jednak szybko uleci w kierunku drzwi czy okna—można się obawiać śmierci w rodzinie.
7. Chcesz znać prognozę pogody na cały przyszły rok? Pokrój cebulę na 12 kawałków i posyp je solą. Te, które szybko zwilgotnieją i zaczną pleśnieć, przepowiadają deszczowe miesiące.